

# APRECIEREA LIBERĂ A PROBELOR – AREALUL DE MANIFESTARE A PRINCIPIILOR DE INDEPENDENȚĂ ȘI IMPARȚIALITATE A JUDECĂTORULUI

*THE CONCEPT OF “THE INTIMATE CONVENTION OF THE JUDGE” AND  
THE MARRIAGE OF THE JUDGE’S DISCRETION IN THE ADOPTION OF  
SOLUTIONS IN THE FUND COURT*

**Lilia LUPAȘCO**, doctorand,  
Universitatea de Stat din Moldova  
Judecător în Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani

**Abstract:** The purpose of this article is to present and explain the concepts of “appreciation of evidence” and “the independence and impartiality of the judge” when adopting the solutions by the substantive court. The legal-criminal analysis is combined with some references from constitutional law, the general theory of law as well as from judicial practice. The author intends to provide a critical analysis, in comparative plan of the concepts stated through the prism of the principles and guarantees of the activity of the judge, the legal provisions in force as well as the decisions of the Constitutional Court. Also, in this regard, the author will describe the problems and solutions from the perspective of the following topics, applying the comparative methods from the legislation of international authorities.

**Cuvinte-cheie:** *aprecierea probelor, independența judecătorului, imparțialitatea judecătorului, intima convingere a judecătorului, legalitatea hotărârii judecătorești, răspunderea judecătorului.*

Aprecierea probelor, în părerea lui Neagu Ion, este unul dintre cele mai importante momente ale procesului penal, deoarece întregul volum de muncă depus de către organele de urmărire penală, instanțele judecătorești, cât și de către părțile din proces se concretizează în soluția ce va fi dată în urma activității judiciare [1, p.454].

Din perspectiva juridică, garanția ”intimei convingeri” este dublă, pornind de la principiul constituțional al separației puterilor în stat, care trebuie prevăzut expres în orice constituție democratică și terminând cu principiul independenței judecătorilor și supunerii lor numai *Legii*. Credem că această dublă garanție este obligatorie și pentru celelalte categorii ce funcționează în sistemul autorităților, răspunzătoare de aplicarea corectă a legilor.

”Intima convingere a judecătorului” este un concept care necesită o studiere profundă, reieșind din posibilitatea interpretării extensive a acestuia. Conștiința juridică este factorul principal pe care intima convingere se formează, respectiv fiind luată o decizie corectă.

Deși există un anumit element de discreție la interpretarea legilor, stabilirea faptelor și aprecierea probelor, ”intima convingere a judecătorului” urmează să opereze în limita cadrului legal. Or, ”intima convingere a judecătorului” în luarea unei decizii nu are sensul unei simple opinii subiective a judecătorului, ci acela al certitudinii dobândite de acesta în mod obiectiv, pe bază de probe indubitabile.

Pentru a elucida pe deplin esența conceptului pus în discuție, autorul a făcut o retrospectivă în Doctrina și legislația de specialitate a mai multor state.

Autorii români Ioana Teodora Butoi și Tudorel Butoi au pornit în examinarea acestui concept de la descrierea pe care a făcut-o Hegel ”ultimul cuvânt în decizie îl constituie convingerea subiectivă și conștiința (*animi-sententia*), așa cum, în ce privește dovada care se sprijină pe declarațiile și mărturiile altora, jurământul rămâne ultima garanție, deși subiectivă”. Este evidențiat prin aceste precizări subiectivismul deciziilor pe care le ia judecătorul dar mai ales componenta psihologică firească pe care o are instituția deliberării relevantă cel mai adesea printr-un adevărat drept la intima convingere a celui care pronunță o decizie judecătorească [5].

Justiția modernă trebuie să urmărească ”dreptatea obiectivă” și nepărtinitoare pe temeiurile legale ale statului de drept, iar nu dreptatea subiectivă așa cum o înțelege fiecare, iar față de acest obiectiv generos și deloc utopic, buna credință reprezintă puterea divină cu care sunt investiți judecătorii. Buna-credință este puterea virtuală care mijlocește actul de justiție, este dreptul imprescriptibil al puterii judecătorești de a ține cont de buna-credință a justițiabililor, de a o aprecia și de a stabili dreptatea. Dreptatea, la rândul său, este valoare constituțională și ea nu trebuie să rămână un simplu ideal, ci trebuie să fie în mod real garantată de către puterile statului, dar mai ales de către puterea judecătorească, acesta fiind funcția principală a judecătorului - de a stabili adevărul după intima lui convingere. Aceasta dreptate trebuie efectuată în cursul judecății după conștiința și după echitate, nu numai după lege, dreptatea fiind mai presus ca legea.

În concepția autorilor români, Florea Măgureanu și George Poptea, ”intima convingere a judecătorului” în procesul judecății constituie ”aprecierea faptelor cât și aplicarea Legii, la faptele odată stabilite, aceasta constituind: opera convingerii intime a judecătorului, care este apărata de orice imixtiune de afară.

Legislația Federației Ruse, de asemenea nu oferă o noțiune juridică a conceptului de ”intimă convingere”. Dar referitor la acest subiect, în literatura juridică există o opinie comună că, ”intima convingere” constă în sentimentul de încredere în cunoștințele și concluziile proprii precum și în propria decizie.

Astfel, B.T. Matiușev, a opinat că ”propria convingere” pe un caz concret, se formează la judecători în momentul citirii discursului procurorului și finalizării cercetării judecătorești. Bazându-se pe această ”convingere” judecătorul în camera de deliberare face o apreciere finală a probelor cercetate în ședințele de

judecată. Dar însăși aprecierea probelor în rezultatul examinării și soluționării cauzelor concrete are loc etapizat, divizându-se în etapa primară și finală, precum și procesul în întregime are mai multe etape.

În aprecierea aceluiași subiect, I.M. Groșevoi, a menționat că în momentul aprecierii proprii a faptelor constatate în procesul examinării, judecătorul ”simte” acea povară a propriei răspunderi pentru corectitudinea deciziei luate, sentiment bazat pe emoție și încordare intelectuală.

A. F. Galușko a menționat, că per ansamblu, în literatura rusă este susținută ideea că răspunsul la întrebarea dacă o acțiune sau alta a judecătorului este corectă, nu trebuie apreciată prin prisma libertății acestuia de a acționa conform propriei convingeri dar prin prisma limitelor juridice puse la dispoziția judecătorului care corespund principiului echității ”*discretio est scire per legemquid sit justum*” [6, p.146-148].

De-a lungul timpului, odată cu modificările operate în legislație, a avut de suferit și sensul conceputului de ”intima convingere a judecătorului”.

Aceasta este explicația prin care Curtea Constituțională a României a format două opinii diametral opuse cu referire la acest subiect.

Prin Decizia nr.171 din 23 mai 2001, Curtea a declarat ca fiind neconstituțională prevederea art. 63 alin. 2 Cod de procedură penală (redacția Legii 1963), prin care se stabilea posibilitatea organului de urmărire penală ori a instanței de judecată să aprecieze fiecare probă potrivit ”intimei convingeri” și conducându-se după ”conștiința” lor. S-a constatat că această dispoziție contravine prevederilor art. 123 alin. (2) din Constituție, potrivit cărora ”*Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii*” [9].

Or, prin reglementarea cenzurată, legislația la acel moment permitea judecătorului să se conducă după ”conștiința” sa care spre deosebire de ”convingere” presupune un sentiment intuitiv pe care ființa umană îl are despre propria existență, deci o cunoaștere reflexivă vis-a-vis de situațiile și lucrurile din jurul său.

În acest sens, în anii 1990-1991, atunci când se elabora Constituția României, Adunarea Constituantă a respins amendamentele formulate de unii parlamentari cu privire la introducerea și a altor criterii pentru înfăptuirea justiției, cum ar fi acela ca judecătorii să se supună nu numai legii, dar și ”conștiinței lor” sau ”intimei convingeri”, cu motivarea că, într-un stat de drept, legea trebuie să absoarbă, prin puterea ei, inclusiv convingerea intimă a judecătorului sau, altfel spus, intima convingere nu poate să contravină legii. În final, Adunarea Constituantă a adoptat formularea ”în activitatea lor, judecătorii sunt independenți și se supun numai legii”.

O altă accepție a aceluiași concept, organul constituțional la prezentat prin Decizia nr.778 din 17.11.2015 prin care a fost supusă controlului de

constituționalitate cuprinsul dispozițiilor art. 100 alin. (2) teza finală și art.103 alin. (2) teza a doua din Codul de procedură penală a noțiunii de ”convingerea” instanței. Curtea Constituțională a României a statuat că ”convingerea” magistratului reprezintă acea stare a unei persoane răspunzătoare de aplicarea legii, bazată pe buna credință, care este împăcată cu propria conștiință morală care a îndrumat-o în aflarea adevărului prin utilizarea tuturor mijloacelor legale respectiv a probelor. Convingerea ce stă la baza hotărârilor pe care un judecător le pronunță are drept fundament o conștiință juridică ce se formează numai după epuizarea duelului judiciar. S-a statuat că pentru a ajunge la o anumită convingere, judecătorul va face o analiză logică, științifică și riguroasă a faptelor relevate, cu respectarea principiilor legale referitoare la loialitatea administrării probelor și a aprecierii lor ca un tot unitar. Așa fiind, câtă vreme convingerea magistratului respectă principiul constituțional al independenței judecătorului, care se supune numai legii, atunci ea nu poate fi privită ca un impediment în înfăptuirea actului de justiție, ci dimpotrivă ca o garanție a lui.

Legislația RM, în special legislația procedurală nu oferă noțiunea legală a acestui concept. Aceasta este interpretată ținând cont de etimologia cuvintelor ”intimă” și ”convingere”.

Potrivit principiilor ”independenței judecătorului” și ”rolului activ a judecătorului” activitatea judecătorească presupune o responsabilitate și diligență maximală fiind necesar pentru stabilirea unui adevăr obiectiv și pronunțarea unei decizii legale. Totuși aceste principii activează în cumul cu ”principiul supunerii judecătorului numai față de lege” adică exclude liberul arbitru a judecătorului. ”Intima convingere a judecătorului” în procesul penal operează concludent cu principiul independenței judecătorului, acest principiu îi implică în activitatea sa cerința soluționării litigiilor fără imixtiunea unui organ de stat sau din partea vreunei persoane. Independența este necesară pentru a asigura imparțialitatea față de părțile în proces, acesta păstrându-și o atitudine echidistantă față de părțile din proces. Atitudinea judecătorului în cadrul procedurii judiciare trebuie să fie neutră față de poziția și interesele părților litigante, scopul primordial este emiterea deciziei fondată pe baza probelor administrate în cadrul procesului și formarea unei hotărâri legale și nici de cum nu pe impresiile și simpatiile făcute în cadrul procesului.

De altfel, obiect al excepției de neconstituționalitate au constituit și sintagmele „și propriei convingeri” din art. 26 alin. (2), „judecătorul și persoana care efectuează urmărirea penală apreciază probele în conformitate cu propria lor convingere” din art. 27 alin. (1) și „reprezentantul organului de urmărire penală sau judecătorul apreciază probele conform propriei convingeri” din art. 101 alin. (2) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova [3].

Problema dată a fost tratată de Curte Constituțională a Republicii Moldova în Hotărârea nr. 18 din 22.05.2017 privind excepția de neconstituționalitate

a unor prevederi din Codul de procedură penală (intima convingere a judecătorului) (Sesizarea 27g/2017-03-13), prin prisma principiilor independenței și imparțialității judecătorului [7].

Curtea a reținut că ”libera apreciere a probelor” este strâns legată de regula cercetării sub toate aspectele, complet și obiectiv a circumstanțelor cauzei și probelor. Astfel, Curtea a menționat că dispozițiile potrivit cărora probele sunt supuse liberei aprecieri a judecătorului urmează a fi interpretate în sensul în care propria sa convingere este formată în urma cercetării tuturor probelor administrate.

A mai reliefat Curtea că noțiunea de „proprie convingere”, care este utilizată în textele de lege criticate, nu are sensul de opinie subiectivă, ci acela al certitudinii dobândite de judecător în urma examinării tuturor probelor în ansamblu, sub toate aspectele, în mod obiectiv și călăuzindu-se de lege.

La fel, Organul constituțional, a ajuns la concluzia că aprecierea probelor după propria convingere nu trebuie confundată cu aprecierea după impresie, care este produsul unor percepții emoționale.

Totodată, în pct.70 al hotărârii în cauză, Curtea a evidențiat că ”Libera apreciere a probelor” nu înseamnă arbitrar, ci libertatea de a aprecia probele în mod rezonabil și imparțial, iar rezultatele aprecierii probelor sunt expuse de către instanța de judecată în acte procedurale, care trebuie să fie motivate în mod obiectiv și sub toate aspectele potrivit legii. Motivarea se exprimă prin faptul că la admiterea unor probe și la respingerea altora judecătorul este obligat să indice motivele unei asemenea soluții.

Reținând aceste argumente, Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate ridicată și a declarat constituționale prevederile Codului de procedură penală analizate.

Problema conceptului de ”intima convingere” sau de ”libera apreciere a probelor” a fost tratat și la nivel internațional, după cum urmează.

Astfel, potrivit Principiilor de la Bangalore, „Judecătorul trebuie să își exercite funcția judiciară în mod independent, *pe baza propriei aprecieri a faptelor* și în concordanță cu spiritul legii, fără influențe externe, sugestii, presiuni, amenințări și fără vreun amestec, direct sau indirect, indiferent de la cine ar proveni și sub ce motiv” (Rezoluția ONU 2003/43 din 29 aprilie 2003).

În „Recomandarea CM/Rec(2010)12 a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile” s-a stabilit că „scopul independenței, astfel cum este prevăzut în articolul 6 al Convenției, este de a garanta fiecărei persoane dreptul fundamental de a fi examinat cazul său în mod echitabil, având la bază doar aplicarea dreptului și fără nici o influență nepotrivită”.

Cu referire la garanțiile unui proces echitabil Curtea Europeană a stabilit că imparțialitatea judecătorului se apreciază atât conform unei abordări subiec-

tive, care ia în considerare *convingerile personale* sau interesele judecătorului într-o cauză, cât și conform unui test obiectiv, care stabilește dacă judecătorul a oferit garanții suficiente pentru a exclude vreo îndoială motivată din acest punct de vedere (hotărârea Demicoli vs. Malta din 27 august 1991). Totodată, *imparțialitatea subiectivă* este prezumată până la proba contrară, în schimb, aprecierea obiectivă a imparțialității constă în analiza dacă anumite împrejurări care pot fi verificate dau naștere unor suspiciuni de lipsă de imparțialitate. Curtea reține că independența și imparțialitatea judecătorilor se află într-o strânsă legătură și se consolidează reciproc, deoarece judecătorul care nu este independent nu poate prin definiție să fie imparțial. Relația de interdependență dintre imparțialitatea și independența judecătorilor este reflectată și în Recomandarea CM/Rec(2010)12, potrivit căreia independența judecătorilor trebuie să fie considerată ca o garanție a libertății, a respectării drepturilor omului și a aplicării imparțiale a legii. Imparțialitatea și independența judecătorilor sunt esențiale pentru a garanta egalitatea părților în fața instanțelor. De asemenea, judecătorii trebuie să beneficieze de libertate neîngrădită de a soluționa în mod imparțial cauzele, în conformitate cu legea și cu *propria apreciere a faptelor*.

În acest sens, și Comisia de la Veneția drept răspuns la Scrisoarea din 12 ianuarie 2017 a președintelui Curții Constituționale, Alexandru Tănase, a declarat că „un judecător *este liber să își expună opinia, să stabilească faptele* și să aplice legea în toate problemele conform *propriei sale convingeri* și nu este obligat să se justifice în fața nimănui, nici chiar în fața altor judecători și/sau președintele instanței, pentru modul în care a înțeles legea și a stabilit faptele. Acestea sunt garanțiile de bază care să asigure independența judecătorului de a judeca cauzele cu imparțialitate, conform conștiinței sale și interpretării pe care a dat-o faptelor, și în conformitate cu legea aplicabilă” (CDL-AD (2013) 005, pct. 21).

Suplimentar, Comisia de la Veneția a menționat că „Sistemele juridice europene sunt foarte variate în ceea ce privește rolul atribuit judecătorului în raport cu organul legislativ, precum și părțile în proces. În sistemele juridice europene există, de asemenea, diferite tehnici de creație legislativă, variind de la coduri detaliate și complexe până la sisteme juridice cu prevederi mai deschise, care lasă judecătorului mai mult spațiu de interpretare. Cu toate acestea, întotdeauna va exista un anumit element de discreție la interpretarea legilor, stabilirea faptelor și aprecierea probelor. Aceasta este esența funcției judiciare și reprezintă un element de bază al independenței judecătorului” (CDL-AD (2017) 002, pct. 31). În contextul celor menționate, Curtea reține că independența judecătorească impune condiția ca fiecare judecător să beneficieze de libertate profesională în aplicarea imparțială a legii, în evaluarea faptelor și aprecierea probelor în fiecare caz individual, după propria convingere.

Analizând în ansamblu cele expuse, se conturează concluzia că noțiunea de ”intima convingere” a judecătorului, trebuie tratată întotdeauna prin prisma

a două laturi: cea subiectivă și cea obiectivă. Prima reprezintă un amalgam de factori umani: psihologie, emoție, caracter; în timp ce latura obiectivă este vector legal. Aceste două componente sunt interdependente. Totuși la conturarea unei decizii corecte "legea" va fi baza "aprecierii subiective" a judecătorului.

La nivel național, conceptul de "intima convingere" mai este "garantat" și fundamentat și de prevederile art. 339 alin.(7) Cod de procedură penală, ce stipulează că, în cazul în care unul din judecătorii completului de judecată are o *opinie separată*, el o expune în scris, motivând-o, totodată fiind obligat să semneze hotărârea adoptată cu majoritatea de voturi.

De aici se desprinde concluzia că, chiar dacă cauza este examinată de un complet de judecată, unde decizia finală este adoptată cu votul majorității, fiecare membru al completului are dreptul de a-și expune propria opinie referitor la procesul de apreciere a probelor. Acest fapt evidențiază încă o dată "garantul" independenței judecătorului în sistemul de drept al Republicii Moldova.

Independența nu înseamnă putere discreționară, fără a da socoteală nimănu. Inamovibilitatea nu înseamnă și impunitate, ci în condițiile legale judecătorii răspund disciplinar pentru abaterile de la disciplina judiciară, putând fi antrenată răspunderea juridică, penală sau civilă. [2]

Aplicarea și interpretarea legii este esența funcției judiciare și reprezintă un element de bază al independenței judecătorului. Alegerea judecătorului va depinde atât de circumstanțele cauzei, cât și de intima sa convingere, el având o poziție juridică. În acest sens, atât standardele internaționale cât și legislația națională în vigoare asigură protecția poziției juridice a judecătorilor. Cu alte cuvinte, la nivel legislativ este asigurată libertatea și imparțialitatea judecătorului în proces de adoptare a deciziilor, judecătorul fiind în drept să interpreteze și să aprecieze cauza în funcție de convingerile personale și de legislația în vigoare. [3] Astfel, potrivit Recomandării CM/Rec(2010)12, "*nu poate fi antrenată răspunderea penală a judecătorului pentru modul de interpretare a legii, aprecierea faptelor sau evaluare a probelor, cu excepția cazurilor de rea-credință (pct.68); judecătorii nu trebuie să fie responsabili personal în cazul în care decizia lor este infirmată sau modificată într-o cale de atac.*"

Art.307 din Codul penal al Republicii Moldova prevede răspunderea penală a judecătorilor pentru pronunțarea cu bună-știință a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii.

"*Intima convingere*" a judecătorului în luarea unei decizii nu are sensul unei simple opinii subiective a judecătorului, ci acela al certitudinii dobândite de acesta în mod obiectiv, pe bază de probe indubitabile. Mai mult, la luarea de decizii în proces de înlăptuire a justiției judecătorul se bucură de așa-numita imunitate care exclude răspunderea lui pentru formularea poziției juridice pe marginea cauzei examinate dacă această poziție este formulată legal (în limitele prevăzute de lege). [3]

Imunitatea judecătorului este definită ca un element constituțional indispensabil care garantează lipsa răspunderii juridice pentru opinia exprimată într-un proces judiciar sau pentru decizia adoptată în cadrul activității de judecător (cu excepția celor ilegale). Imunitatea judecătorească constituie un supliment indispensabil și specific al dreptului inalienabil la inviolabilitatea persoanei. În pct.57 al Hotărârii Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a articolului 307 din Codul penal (răspunderea penală a judecătorilor) (sesizarea nr.155g/2016) se reține că, potrivit standardelor internaționale, imunitatea, de regulă, se acordă judecătorilor pentru asigurarea exercitării atribuțiilor de serviciu.[3]

În viziunea Comisiei de la Veneția, pentru a garanta independența puterii judecătorești, judecătorii trebuie să fie protejați împotriva oricărei influențe externe induse, iar în acest scop, ei ar trebui să beneficieze doar de imunitate funcțională (Raportul privind independența sistemului judiciar. Partea I: Independența judecătorilor). De asemenea, Comisia de la Veneția a subliniat că „este esențială asigurarea posibilității exercitării funcțiilor în mod corespunzător de către judecători, fără ca independența acestora să fie compromisă de teama începerii urmăririi penale sau inițierii unei acțiuni civile de către partea vătămată, inclusiv de autoritățile statelor” (CDL-AD (2014) 018, pct.37).

Totodată, Curtea Constituțională a Republicii Moldova în Hotărârea nr. 22 din 5 septembrie 2013, a menționat că independența judecătorului nu exclude angajarea responsabilității acestuia, ea fiind realizată sub rezerva unei prudențe determinate de necesitatea garantării libertății depline a judecătorului contra tuturor presiunilor induse.

Curtea menționează că, deoarece într-o societate democratică judecătorul nu poate fi la adăpostul unei imunități absolute, se reliefează problema condițiilor și modalităților de angajare a răspunderii judecătorului. Astfel, trebuie remarcat faptul că, deși standardele europene permit judecătorilor să fie trași la răspundere penală în exercitarea funcțiilor lor judiciare, pragul este destul de înalt.

În acest sens, Curtea reține că, potrivit Recomandării CM/Rec(2010)12: ”Nu poate fi antrenată răspunderea penală a unui judecător pentru modul de interpretare a legii, apreciere a faptelor sau evaluare a probelor, cu excepția cazurilor de rea-credință. [...]

Judecătorii nu trebuie să fie responsabili personal în cazul în care decizia lor este infirmată sau modificată într-o cale de atac. [...]

Atât legislația României, cât și cea a RM, conțin anumite derogări de la dreptul comun în procedura cercetării și judecării faptelor penale săvârșite de magistrați. Acestea se referă la avizul prealabil obligatoriu, necesar organelor de urmărire penală în desfășurarea anumitor activități procesuale față de magistrați, precum și la competența parchetelor și instanțelor, de cercetare și soluționare a



cauzelor privind magistrații. Expertul Giacomo Omberto (judecător la Curtea din Torino, Italia, secretar general-adjunct al Asociației internaționale a Judecătorilor) a precizat că o astfel de garanție pentru independența judecătorilor este necunoscută tradiției occidentale europene, judecătorii fiind responsabili de acțiunile lor privind principiile dreptului penal și ale dreptului civil exact ca oricare alt cetățean. Dând exemple, în acest sens, state precum Franța, Spania sau Germania, expertul a remarcat totuși că o astfel de garanție existentă în anumite țări și caracterizează democrațiile tinere, în care principiul independenței judiciare nu este, deocamdată, bine stabilit. Deși legislația românească folosește termenul de „încuviințare,” iar legislația moldovenească - pe cel de „acord”, în realitate este vorba despre același lucru, respectiv, de avizul obligatoriu al Consiliului Superior al Magistraturii, în această privință neexistând nici o deosebire. În practica Curții Constituționale a României s-a considerat că avizul are natura juridică a unui act-condiție pentru percheziționare, reținere sau arestare preventivă și reprezintă o garanție legală a consolidării principiului constituțional al imparțialității magistraților, un mijloc de apărare a prestigiului magistraturii împotriva unor acțiuni nejustificate sau abuzive ale organelor de urmărire penală. Existența unei proceduri speciale pentru angajarea răspunderii penale a judecătorilor constituie o garanție pentru asigurarea independenței judecătorești și este larg acceptată ideea potrivit căreia această procedură trebuie supusă unor formalități sporite. Însă aceste formalități nu trebuie să reprezinte obstacole sau modalități de obstrucționare. Scopul avizului prealabil fiind excluderea oricărui risc de hărțuire a judecătorului. În documentele europene se stabilește clar că judecătorii nu trebuie să fie anchetați decât cu autorizarea unei autorități judiciare competente, iar în situația în care au făcut uz arbitrar de atribuțiile lor urmează a fi trași la răspundere și pe teritoriile statelor-membre ale Consiliului Europei, nici o imunitate de urmărire penală neputând fi invocată în acest sens. În concluzie, considerăm că angajarea răspunderii penale a judecătorului cu acordul prealabil al Consiliului Superior al Magistraturii reprezintă o măsură de garanție asupra cererilor nefondate sau a celor neîntemeiate [4].

În continuare, nu avem cum să nu susținem poziția Curții Constituționale nr. 12 din 28.03.2017 [8], care a menționat că aplicarea și interpretarea legii este esența funcției judiciare și reprezintă un element de bază al independenței judecătorului. Independența individuală a judecătorilor trebuie să permită fiecăruia dintre ei și fiecărui complet de judecată să facă un efort pentru a schimba practica stabilită - să adopte o altă decizie – atunci când crede că acest lucru este necesar a fi făcut într-un caz particular. Desigur, o astfel de încercare va fi făcută în mod deschis, iar judecătorul trebuie să prezinte argumente coerente cu privire la motivul pentru care cauza examinată este diferită de jurisprudența anterioară sau de ce raționamentul aplicat în jurisprudența anterioară ar trebui să fie modificat.

Ulterior instanțele ierarhic superioare vor decide dacă urmează sau nu această argumentare nouă.

În general, judecătorul nu ar trebui să se limiteze doar la aplicarea jurisprudenței existente. Esența funcției sale constă în interpretarea reglementărilor legale în mod independent. Uneori, judecătorii sunt obligați să aplice și să interpreteze legislația contrar „practicii judiciare naționale uniforme”, când circumstanțele particulare ale speței o cer [8].

Chiar dacă judecătorii din instanțele inferioare trebuie, în general, să se ghideze de jurisprudența existentă, acestora nu ar trebui să le fie interzis să o conteste, în cazul în care, în opinia lor, ei consideră că acest lucru este corect. Această idee este împărtășită de către Comisia de la Veneția în opinia sa *Amicus Curiae* (CDL-AD(2017)002) [11].

Or, tot Comisia de la Veneția a notat anterior că răspunderea penală a unui judecător și rezultatul unui proces în apel sau recurs sunt două chestiuni separate, care nu trebuie confundate. Comisia de la Veneția a fost în mod constant de opinia că anularea soluției unui judecător de către instanțele superioare nu presupune în mod necesar faptul că judecătorul nu a acționat de o manieră competentă sau profesionistă. Pentru a-l trage la răspundere personală pe judecător pentru hotărârile pronunțate nu este suficient să se facă trimitere la faptul că hotărârile au fost anulate de către o instanță superioară. Orice decizie privind competența și profesionalismul unui judecător bazată pe cazurile a căror soluție a fost răsturnată în apel sau în recurs trebuie făcută în baza unei analize actuale a cazurilor în discuție. În orice caz, judecătorii pot fi trași la răspundere penală pentru hotărârile lor dacă le este dovedită vinovăția [8].

O problemă de ultima ora ce ține de răspunderea penală a judecătorilor în România se referă la OUG nr. 90/2018, în vigoare din 10 octombrie 2018, prin care s-au implementat măsuri pentru crearea Secției pentru Investigarea Infrațiunilor din Justiție, și anume a fost modificată și completată Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară a intrat în vigoare la data de 23 iulie 2018. Acest act normativ prevede că “În cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție se înființează și funcționează Secția pentru investigarea infrațiunilor din justiție care are competența exclusivă de a efectua urmărirea penală pentru infrațiunile săvârșite de judecători și procurori, inclusiv judecătorii și procurorii militari și cei care au calitatea de membri ai Consiliului Superior al Magistraturii” [10].

Autoritățile române au făcut referire la Decizia Curții Constituționale nr. 33/23.01.2018, prin care Curtea a statuat că înființarea Secției pentru Investigarea Infrațiunilor din Justiție în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost în conformitate cu Constituția. Potrivit Curții, scopul legiuitorului a fost de a crea o structură specializată cu un obiect specializat de investigație: Secția pentru Investigarea Infrațiunilor din Justiție a constituit o

garanție legală a principiului independenței sistemului judiciar, în special în ceea ce privește independența judecătorilor. Curtea a susținut că această nouă Secție ar asigura o protecție adecvată a judecătorilor și procurorilor împotriva plângerilor arbitrare și o practică unitară privind urmărirea penală.

GRECO (Group of States Against Corruption) reamintește că a evaluat crearea secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție ca una dintre cele mai controversate modificări; a fost văzută ca o anomalie a cadrului instituțional existent, care ar putea conduce la conflicte de competență și ar putea fi folosită necorespunzător și supusă unei ingerințe nejustificate în procesul de justiție penală.

GRECO atrage atenția autorităților asupra faptului că detașarea ofițerilor de poliție (de către Ministerul Afacerilor Interne) la Secția pentru Investigarea Infracțiunilor din Justiție conduce în mod inevitabil, în practică, la situații în care ofițerii de poliție judiciară ar investiga cazuri împotriva procurorilor și a judecătorilor, având în vedere că activitățile acestei Secții se concentrează asupra acestor două categorii profesionale, în locul anumitor tipuri de infracțiuni. O asemenea evoluție poate reprezenta un risc suplimentar pentru independența funcțională a sistemului judiciar. De asemenea, GRECO remarcă faptul că înființarea acestei noi Secții a primit o evaluare negativă din partea Comisiei Europene în ultimul Raport MCV privind România.

GRECO este în mod serios îngrijorat de consecințele pe care aceste evoluții le au asupra independenței sistemului judiciar [12].

Răspunderea judiciarului reprezintă o chestiune complexă, care poate avea, o dimensiune „punitivă” prin aplicarea răspunderii individuale. Totuși, pentru a nu corupe independența judecătorească, răspunderea penală în exercițiul unei funcții judiciare ar trebui să fie rezervată pentru cele mai grave cazuri și să nu fie aplicată în cazul erorilor lipsite de intenție. Dacă judecătorii ar fi fost trași la răspunderea penală pentru erorile lipsite de intenție comise în exercițiul funcției lor judiciare, acest fapt ar putea periclita atât imparțialitatea, cât și independența judecătorilor. Imparțialitatea judecătorilor va fi pusă în pericol, de vreme ce amenințarea aplicării sancțiunilor poate afecta, în mod involuntar, judecata lor. Independența judecătorilor va fi pusă în pericol, de vreme ce răspunderea penală pentru erorile comise fără intenție vor vulnerabiliza judiciarul în fața ingerinței executivului în funcția judiciară.

### **Referințe bibliografice:**

1. Ion Neagu, *Tratat de procedură penală, Partea Generală*, Universul Juridic, București, 2013;
2. Cristi Danileț, *”Independența și imparțialitatea justiției din perspectiva europeană”*. Disponibil:<https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/KtbxL>

zFvQjPsLJMRXfQvNNllgvPjkHQdRL?projector=1&messagePartId=0  
.6;

3. Dorin Botnarenco, ”Răspunderea penală pentru pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărâri contrare legii (art.307 CP RM)”, în: Studia Universitatis Moldavie, 2019, nr.3(123), p.138-145.
4. Ion Tîpa, *Răspunderea juridică a magistraților din Republica Moldova și România*”, în Administrarea Publică, nr. 4, 2014. Disponibil: <http://dspace.aap.gov.md/bitstream/handle/123456789/416/4-27-41.pdf?sequence=1&isAllowed=y>;
5. Ioana Teodoru Butoi, Tudorel Butoi, Psihologia judiciară, București, 2004, disponibil: [https://www.academia.edu/7641499/IOANA-TEODORA\\_BUTOI\\_TUDOREL\\_BUTOI](https://www.academia.edu/7641499/IOANA-TEODORA_BUTOI_TUDOREL_BUTOI);
6. A.F. Galușko, ”Влияние внутреннего убеждения судьи на оценку доказательств”, în: Вестник Омского университета. Серия ”Право”. 2011. Н.3 (28);
7. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova din 22.05.2017. Disponibil: <http://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/roh18220517ro224cc.pdf>;
8. Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 28.03.2017. Disponibil: [http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=370-337&fbclid=IwAR0ebL5VjJVINhPRL2k0dePM4sQSXSOJEHeSd31qBvd7KplF93it7HkB\\_GM](http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=370-337&fbclid=IwAR0ebL5VjJVINhPRL2k0dePM4sQSXSOJEHeSd31qBvd7KplF93it7HkB_GM);
9. *Decizie nr.171 din 23 mai 2001 privind excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 63 alin. 2, art. 192 alin. 2, art. 346 alin. 2 și art. 392 alin. 4 din Codul de procedură penală a României*. Disponibil: [http://www.cdep.ro/pls/legis/legis\\_pck.htm\\_act\\_text?id=28682](http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=28682);
10. Nota de fundamentare la Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 90/2018 privind unele măsuri pentru operaționalizarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție. Disponibil: <http://gov.ro/ro/guvernul/procesul-legislativ/note-de-fundamentare/nota-de-fundamentare-oug-nr-90-10-10-2018&page=2>;
11. *Amicus Curie* Brief pentru Curtea Constituțională a Republicii Moldova referitor la răspunderea penală a judecătorilor, din 13 martie 2017, [http://www.constcourt.md/public/files/file/comisia\\_venetia/CDL-AD2017002-e.pdf](http://www.constcourt.md/public/files/file/comisia_venetia/CDL-AD2017002-e.pdf);
12. Raport de follow-up referitor la Raportul ad hoc privind ROMANIA (Regula 34), Adoptat de GRECO la cea de-a 83-a Reuniune Plenară (Strasbourg, 17-21 iunie 2019). Disponibil: <https://rm.coe.int/raport-de-follow-up-referitor-la-raportul-ad-hoc-privind-romania-regul/1680965689>;